ANNIE

ERNAUX

Anii

Traducere din limba franceză și note de
Mădălina Ghiu

3
TREI

Tot ce avem este doar istoria noastră,
iar ea nu ne aparține.
José Ortega y Gasset

— Da, ne va uita! Asta ne e ursita tuturor și n-avem încotro! Ceea ce ni se pare astăzi grav, însemnat, deosebit de important cu timpul va fi dat uitării sau va părea un lucru de nimic. (Pauză.) Interesant e că nu ne putem da seama dinainte de ceea ce va trece mai târziu drept măreț și plin de însemnătate, sau, dimpotrivă, ridicol și de neluat în seamă.[1]

A. P. Cehov

1. A.P. Cehov, „Trei surori", *Opere complete*, vol. X, traducere din limba rusă de Moni Ghelerter și V. Jianu, ESPLA, București, 1960, p. 326.

Toate imaginile vor dispărea.

femeia ghemuită care urina în plină zi în spatele unei barăci ce servea drept cafenea, la marginea ruinelor, în Yvetot, după război, și-a tras chiloții în sus, cu fusta ridicată, și s-a întors în cafenea

chipul înlăcrimat al Alidei Valli dansând cu Georges Wilson în filmul *Absență îndelungată*

bărbatul întâlnit pe un trotuar din Padova, în vara lui '90, cu proteze atașate de umeri, evocând imediat amintirea talidomidei prescrise femeilor însărcinate împotriva greților cu treizeci de ani în urmă și, în același timp, povestea amuzantă care circula după aceea: o viitoare mamă tricotează hăinuțe pentru bebeluș în timp ce înghite regulat talidomidă, un rând, o folie. O prietenă îngrozită îi spune: probabil nu știi că bebelușul tău se poate naște fără brațe, iar ea îi răspunde: ba știu foarte bine, însă nu știu să tricotez mânecile

Claude Piéplu în fruntea unui regiment de legionari, cu drapelul într-o mână, cu cealaltă trăgând o capră, într-un film al grupului Les Charlots[1]

această doamnă maiestuoasă, atinsă de Alzheimer, îmbrăcată cu o bluză înflorată ca și ceilalți rezidenți ai căminului de bătrâni, dar ea, cu un șal albastru pe umeri, străbătând neobosită coridoarele, semeață ca ducesa de Guermantes în Bois de Boulogne, care te ducea cu gândul la Céleste Albaret[2] așa cum apăruse într-o seară la o emisiune a lui Bernard Pivot

pe o scenă de teatru în aer liber, femeia închisă într-o cutie pe care niște bărbați au străpuns-o dintr-o parte în alta cu sulițe de argint — a scăpat cu viață, pentru că totul făcea parte dintr-un număr de magie numit *Martiriul unei femei*

mumiile din dantele zdrențuite atârnând de pereții Catacombelor Capucinilor din Palermo

chipul lui Simone Signoret pe afișul filmului *Thérèse Raquin*

1. Numele unei formații de muzică umoristică de succes, formată în 1966.

2. Céleste Albaret a fost menajera lui Marcel Proust în ultimii săi ani de viață, când acesta s-a dedicat scrierii operei *În căutarea timpului pierdut*. Ea și-a dictat memoriile jurnalistului Georges Belmont. A rezultat o poveste care a dezvăluit aspecte ale vieții de zi cu zi ale scriitorului, dar și un portret inedit al acestuia. Cartea emoționantă, intitulată *Monsieur Proust*, apărută în 1973, a adus-o la emisiunea *Ouvrez les guillemets*, realizată de Bernard Pivot.

pantoful care se rotește pe un piedestal într-un magazin André de pe Rue du Gros-Horloge din Rouen, iar în jurul lui același enunț derulându-se la nesfârșit: „cu Babybotte Bébé pășește și mare crește“

străinul din gara Termini din Roma, care coborâse pe jumătate storul de la fereastra compartimentului său de clasa întâi și, invizibil până la talie, din profil, își manipula sexul pentru tinerele călătoare rezemate de bară în trenul ce staționa pe peronul de vizavi.

tipul dintr-o reclamă la cinema pentru Paic Vaisselle[1], care spărgea vesel farfuriile murdare în loc să le spele. O voce din fundal spunea cu severitate „nu aceasta este soluția!“, iar tipul privea disperat la spectatori, „dar care este soluția?“

plaja Arenys de Mar, de lângă o linie de cale ferată, clientul hotelului care semăna cu Zappy Max[2]

nou-născutul ridicat în aer ca un iepure scos din traistă în sala de nașteri a clinicii Pasteur din Caudéran, regăsit o jumătate de oră mai târziu îmbrăcat complet, dormind pe o parte în pătuț, cu o mână afară și cearceaful tras până la umeri

silueta elegantă a actorului Philippe Lemaire, căsătorit cu Juliette Gréco

1. Detergent de vase care se produce din anul 1970.

2. Max Doucet (1921-2019), zis Zappy Max, actor de teatru și film, a fost și un cunoscut prezentator de radio din Franța și Belgia între anii 1950-1980.

într-o reclamă TV, tatăl încearcă în zadar, ascuns în spatele ziarului, să arunce în aer o Picorette[1] și să o prindă cu gura, ca fetița lui

o casă cu boltă de iederă, care era hotel în anii ’60, la numărul 90 A, pe Zattere, în Veneția

sutele de chipuri împietrite, fotografiate de administrație înainte de plecarea în lagăre, pe pereții unei încăperi din Palais de Tokyo, la Paris, la mijlocul anilor ’80

closetele instalate deasupra râului, în curtea din spatele casei din Lillebonne, excrementele amestecate cu hârtie purtate ușor de apa care clipocea în jur

toate imaginile crepusculare ale primilor ani, cu băltoacele strălucitoare ale unei duminici de vară, cele ale viselor în care părinții morți revin la viață, în care mergem pe drumuri necunoscute

imaginea lui Scarlett O’Hara târându-l pe scări pe soldatul yankeu pe care tocmai l-a ucis — alergând pe străzile din Atlanta în căutarea unui medic pentru Melanie, care urmează să nască

cea a lui Molly Bloom întinsă lângă soțul ei, amintindu-și prima dată când un băiat a sărutat-o și ea a spus da, da, da

1. Drajeuri din soia învelite în ciocolată. Numele provine de la verbul *picorer* — a ciuguli.

cea a lui Elizabeth Drummond, ucisă împreună cu părinții ei pe o șosea din Lurs, în 1952

imagini reale sau imaginare, cele care apar chiar și în somn

imaginile unui moment scăldat într-o lumină care nu le aparține decât lor

Toate vor dispărea brusc, la fel ca milioanele de imagini care se aflau în spatele frunților bunicilor, morți acum o jumătate de secol, ale părinților, morți și ei. Imagini în care ne închipuim copii în mijlocul altor ființe care dispăruseră deja înainte să ne fi născut, la fel cum în memoria noastră copiii noștri mici sunt prezenți alături de părinții noștri și de colegii noștri de școală. Și vom fi într-o zi în amintirea copiilor noștri în mijlocul nepoților și al oamenilor care nu s-au născut încă. Ca și dorința sexuală, memoria nu se oprește niciodată. Ea cuplează morții cu viii, ființele reale cu cele imaginare, născocirea cu istoria.

Se vor anula subit miile de cuvinte care au fost folosite pentru a denumi lucrurile, fețele oamenilor, acțiunile și sentimentele, pentru a ordona lumea, a face inima să bată și pentru a umezi sexul.

sloganurile, graffiti-urile de pe pereții străzilor și din closete, poeziile și poveștile porcoase, titlurile

anamneză, epigon, noemă, studiul cunoașterii filozofice, termenii notați într-un carnet cu definiția lor pentru a nu consulta de fiecare dată dicționarul

expresiile pe care alții le foloseau în mod natural și despre care ne îndoiam că am fi capabili și noi să o facem într-o bună zi, *este evident că*, *sunt nevoit să constat că*

cuvintele oribile care ar fi trebuit uitate, mai persistente decât altele chiar din cauza efortului de a le reprima, arăți ca o curvă ofilită

cuvintele bărbaților în pat noaptea: Fă cu mine tot ce vrei, sunt obiectul tău

a exista înseamnă să te bei fără să-ți fie sete

ce făceai pe 11 septembrie 2001?

in illo tempore duminica la liturghie

găina bătrână face zama bună! ești cam nătângtoc! expresii ieșite din uz, auzite din nou întâmplător, dintr-odată prețioase, ca obiectele pierdute și regăsite, despre care ne întrebăm cum de s-au păstrat

cuvintele legate pentru totdeauna de anumiți oameni, ca o deviză — de un anumit loc de pe șoseaua națională 14, pentru că un pasager le-a rostit tocmai când treceam pe acolo

cu mașina și nu poți trece din nou prin acel loc fără ca aceleași cuvinte să nu îți vină iar în minte, ca fântânile îngropate ale Palatului de vară al lui Petru cel Mare care țâșnesc când le calci

exemplele de gramatică, citatele, insultele, cântecele, propozițiile copiate în carnete în adolescență

l'abbé Trublet compilait, compilait, compilait[1]

pentru o femeie, gloria este doliul orbitor al fericirii[2]

memoria se află în afara noastră, într-o adiere ploioasă a timpului[3]

perfecțiunea pentru o călugăriță este să-și petreacă viața fecioară și să moară sfântă

exploratorul bagă conținutul săpăturilor arheologice în lăzi[4]

1. „El compila, compila, compila" este ultimul vers al unei epigrame adresate abatelui Trublet de către Voltaire.

2. Cuvintele aparțin lui Madame de Staël (1766-1817).

3. Citare aproximativă din Marcel Proust, *La umbra fetelor în floare.*

4. *l'explorateur mit le contenu de ses fouilles dans des caisses* — calambur vulgar, bazat pe modificarea cuvintelor *couilles* (testicule), care devine *fouilles* (săpături arheologice), și *fesses* (fese), care devine *caisses* (cufere).

c'était un porte-bonheur un petit cochon avec un coeur / qu'elle avait acheté au marché pour cent sous / pour cent sous c'est pas cher entre nous[1]

mon histoire c'est l'histoire d'un amour[2]

Putem trage la țintă cu o furculiță? Putem pune schmilblick[3] în biberonul copilului?

(sunt cel mai bun, cine spune că nu sunt cel mai bun, dacă ești vesélă, vezi să nu te spargi, este cam corsicană, capitala Ajaccio[4], pe scurt, cum a spus Pépin[5], sunt salvat! a spus Iona ieșind din burta balenei, e suficient să îmi ascund delfinul în apă[6], aceste jocuri de cuvinte auzite de o mie de ori, care nu mai sunt nici surprinzătoare, nici amuzante de multă vreme, iritante prin platitudinea lor, care nu făceau decât să

1. „Era un talisman un purceluș cu o inimă / pe care îl cumpărase de la piață cu o sută de bănuți / cu o sută de bănuți nu e scump între noi." Versurile unui cântec de succes, *Le Porte-Bonheur*, din anii '50, interpretat de orchestra dirijată de Jacques Hélian (1912-1986).

2. „Povestea mea este povestea unei iubiri." Vers din cântecul Dalidei, *Histoire d'un amour* (1957).

3. *Schmilblick* este un obiect imaginar apărut pentru prima oară în proza absurdă a umoristului francez Pierre Dac, în anii '50.

4. Calambur din banda desenată *Asterix în Corsica*, de René Goscinny. Ajaccio este capitala Corsicii, iar corsicanii erau celebri prin rezistența lor îndârjită împotriva invadatorilor.

5. Regele francilor, Pépin cel Scurt (716-768).

6. Parafrază la un joc de cuvinte folosit în școală pentru memorarea lecției despre cetacee: *C'est assez, dit la baleine, je cache à l'eau car j'ai le dos fin* („Gata, a spus balena, mă ascund în apă, fiindcă am spatele fin"), rezultat din omonimia *cachalot* (*cache à l'eau*) și *dauphin* (*dos fin*).

asigure complicitatea familială și care dispăruseră la destrămarea cuplului, dar uneori reveneau pe buze, deplasate, necuviincioase în afara vechiului trib, după ani de despărțire, erau practic ceea ce mai rămăsese din el)

cuvintele de care ne mirăm că existaseră altădată, „namilă“ (scrisoare de la Flaubert către Louise Colet), „a picoti“ (George Sand, către același)

latina, engleza, rusa învățată în șase luni de dragul unui sovietic și tot ce a rămas nu au fost decât *da svidania*, *ia tebia liubliu harașo*

ce este căsătoria? Un compromis promis[1]

metaforele atât de uzate, încât te miri că alții îndrăznesc să le spună, cireașa de pe tort

o, Mamă îngropată în afara grădinii paradisului[2]

a pedala pe lângă bicicletă a devenit a pedala în varză murată, apoi în griș, apoi nimic, expresii depășite[3]

cuvintele bărbatului care nu ne plac, „a termina“, „a regula“

1. *Un con promis*, care are și conotații sexuale.
2. Primul vers din poemul lui Charles Péguy (1873-1914), „Ève“.
3. A se împotmoli, a-și pierde șirul gândurilor, al cuvintelor.

cele învățate în timpul studiilor, care îți dădeau senzația de triumf asupra complexității lumii. Odată trecut examenul, ne-au părăsit mai repede decât intraseră în noi

frazele repetate, enervante ale bunicilor, ale părinților deveneau mai vii după moartea lor decât chipurile lor, *nu-ți băga nasul unde nu-ți fierbe oala*

mărcile de produse vechi, de scurtă durată, a căror amintire încânta mai mult decât cea a unui brand cunoscut, șamponul Dulsol, ciocolata Cardon, cafeaua Nadi, ca o amintire intimă, imposibil de împărtășit

Zboară cocorii[1]

Marianne a tinereții mele[2]

Madame Soleil este încă printre noi[3]

lumea suferă de lipsă de credință într-un adevăr transcendent[4]

Totul va fi șters într-o secundă. Dicționarul acumulat din leagăn până pe patul de moarte se va evapora. Va fi tăcere

1. Film al regizorului sovietic Mihail Kalatozov, premiat cu Palme d'Or în 1958.
2. *Marianne de ma jeunesse*, coproducție franco-germană din 1955.
3. Astroloagă renumită, Germaine Lucie Soleil (1913-1996).
4. Citat din Renouvier, motto la eseul lui Julien Benda, *Trădarea cărturarilor*, traducere de Gabriela Creția, Humanitas, 2017, p. 8.

și niciun cuvânt de rostit. Din gura deschisă nu va ieși nimic. Nici un eu, nici un mine. Limba va continua să pună lumea în cuvinte. În conversațiile din jurul unei mese festive, nu vom fi decât un prenume, din ce în ce mai fără chip, până când vom dispărea în mulțimea anonimă a unei generații îndepărtate.

O fotografie sepia, ovală, lipită în interiorul unei colițe mărginite cu chenar auriu, protejată de o foaie gofrată, transparentă. Mai jos, *Photo-Moderne, Ridel, Lillebonne (S.Inf.re). Tel. 80*. Un bebeluș mare, botos, cu părul castaniu formând un moț în vârful capului, stă pe jumătate gol pe o pernă în mijlocul unei mese sculptate. Fundalul cu nori, ghirlanda de pe masă, cămășuța brodată, ridicată pe burtă — mâna bebelușului ascunde sexul —, breteaua alunecată de pe umăr peste brațul dolofan urmăresc să reprezinte un amoraș sau un îngeraș pictat. Fiecare membru al familiei urma să primească o fotografie și să decidă imediat cu cine seamănă copilul. În această piesă din arhiva familiei — care trebuie să dateze din 1941 — este imposibil de citit altceva decât punerea ritualică în scenă, în felul mic-burghez, a intrării în lume.

O altă fotografie, semnată de același fotograf — dar hârtia coliței este mai comună și chenarul auriu a dispărut —, fără îndoială destinată aceleiași distribuiri familiale, arată o fetiță de vreo patru ani, serioasă, aproape tristă în ciuda faptului că o mutriță plăcută se ivește de sub părul scurt, despărțit printr-o cărare pe mijloc și tras înapoi cu agrafe de care sunt atașate fundițe, ca niște fluturi. Mâna stângă se sprijină

pe aceeași masă sculptată, în întregime vizibilă, în stilul Ludovic al XVI-lea. Pare strânsă bine în corsaj, fusta cu bretele este mai scurtă în față din cauza unei burți proeminente, poate semn de rahitism (1944, aproximativ).

Alte două fotografii mici, cu margini zimțate, probabil din același an, o înfățișează pe aceeași fetiță, dar mai subțirică, într-o rochie cu volane, cu mâneci bufante. În prima, ea se ghemuiește jucăuș lângă o femeie corpolentă, îmbrăcată într-o rochie cu dungi late, cu părul ridicat, răsucit în bucle mari. În cealaltă poză, ridică pumnul stâng, cel drept este ținut de mâna unui bărbat înalt, cu un aer nonșalant, purtând jachetă deschisă la culoare și pantaloni cu pense. Cele două fotografii au fost făcute în aceeași zi în fața unui zid jos, cu o bordură de flori, într-o curte pavată. Deasupra capetelor lor trece o frânghie de rufe de care a rămas agățat un cârlig.

În zilele de sărbătoare de după război, în lâncezeala interminabilă a meselor, ieșea din neant și prindea contur timpul deja început, cel pe care părea că părinții îl fixau câteodată cu privirea când uitau să ne răspundă, cu ochii în gol, timpul în care nu am fost, unde nu vom fi niciodată, timpul dinainte. Vocile amestecate ale invitaților compuneau marea poveste a evenimentelor colective la care, prin forța lucrurilor, s-ar crede că au participat.

Nu se săturau niciodată să vorbească despre iarna lui ’42, îngheț, foame și napi, provizii și cartele de tutun, bombardamente